

Učiteljski tovariš

Stanovsko političko glasilo J. U. U. — sekcije za dravsko banovino v Ljubljani

Mesečna priloga »Prosveta«

Uredništvo in uredništvo: Ljubljana, Frančiškova ulica 6/I. Rokopisov ne vračamo. Ne frankiranih pism na sprejemamo. Izhaja vsak četrtak. Naročnina letno 60 Dln za incesenstvo 80 Dln. Člani sekcije J. U. U. plačuje list v članarino. Oglasi po ceniku in dogovoru, davok posebe. Pošt. ček. rač. 11.197. Telefon 3113

Po odgodi izredni skupščini JUJ

Neprimerno bi bilo, ako bi si prikrivali istino in ne bi priznali, da so rezultati naših glavnih skupščin od ustanovitve udruženja do danes slabi, odnosno ne tako plodni, da bi krili fizične in gmotne žrtve, ki so bile doprinešene za naše glavne skupščine.

Med hibe in zlo moramo prištevati ne-parlamentarne razprave in obstrukcijsko preprečevanje dostojanstvenega dela na glavnih skupščinah. Temu primerno so bili tudi rezultati in delo izvršne uprave na realizaciji zaključkov glavnih skupščin. Sklepi so bili izglasovani povečini v največjem hrupu.

Poleg gornjega dejstva so ovirala plodno delo v našem udruženju tudi neprestana trenja, ki so se pojavljala med bivšo beograjsko sekcijo in med izvršno upravo. Ta trenja so bila vzrok, da se je zaradi njih izgubilo neizmerno dragoceno časa na sejah glavnega odbora in da tudi seje glavnega odbora niso prinašale onih rezultatov, kolikor je bilo vloženih fizičnih in gmotnih žrtve.

Najhuše se je pa stopnjevalo nedelo v udruženju v zadnjih letih, ker so vse sile absorbirale borbe, ki so se razpletle širom države po vseh banovinah. V odločilnem času so šli mimo večine učiteljske važni problemi in zamujena je marsikatera prilika, bodisi glede vzgoje in priprave članstva za bodočnost, bodisi kar se tiče rezultatov v pogledu aktualnih šolskih in prosvetnih vprašanj.

Razume se, da mora biti takega stanja čim prej konec, ako nečemo riskirati popoln notranji razkroj in oslabiljenje udruženja. Dejstvo, da smo številčno v tem času jako napredovali, nas ne sme omamiti pred pravim pogledom, da številčno napredovanje še ne zadošča, ako istočasno ni tudi notranjega napredka in ojačenja notranje zavesti in v pogledu konstruktivnega dela s strani članstva.

Poleg učiteljskega, ki mora računati s svojim udruženjem, ima gotovo svoj interes na njem tudi državna uprava.

Interes državne uprave na našem udruženju se gotovo koncentrirata samo na nekatere točke, ne pa, da bi državna uprava hotela imeti polno oblast nad udruženjem in bi hotela odvzeti učiteljsko avtonomijo v lastnem udruženju. To, slednje, ne bi bilo niti v interesu državne uprave!

Predvsem je interes državne uprave pri učiteljskem udruženju ta, da ima isto vse nacionalne atribute, ki jih mora imeti danes šola in narodna prosveta; zato morajo imeti te nacionalne atribute tudi učitelji teh šol in njihova organizacija kot predstavnica stanu.

Interes državne uprave pri učiteljskem udruženju leži tudi v tem, da želi imeti državna uprava v udruženju konstruktivnega sodelavca na polju organizacije šolstva in narodne prosvete ter smatra učiteljsko organizacijo kot nekaj nadomestek stanovske zbornice, kakor jih imajo drugi stanovi in katere zaslišuje državna uprava v aktualnih vprašanjih pri urejevanju strokovnih vprašanj.

Tretji in zadnji interes državne uprave nad učiteljskim udruženjem se pa najbrže zrcali v tem, da želi od učiteljske dostojanstvo dela in nastopanja v javnem življenju, med kateri interes spada tudi dostojanstveno nastopanje učiteljskega v svojih skupščinah, da s tem ne pada ugled stanu kot vzgojevalca naroda v javnosti.

Drugega interesov menda državna uprava ne more imeti pri učiteljskem udruženju in jih tudi ne more zahtevati.

Vsi gornji interesi so pa tudi naša najiskrenejša želja, da se v polni meri uveljavijo v naših vrstah in iz tega razloga ne more biti razlike med državno upravo in med željami učiteljskega, ki jih ima v pogledu svojega udruženja.

Če niso stvari do danes tekle tako, je sigurno treba staviti vse napore v to, da se nedostatki, ki jih navajamo v prvem delu, odpravijo. In prav v zadnjem času — mislimo — da smo bili v tem pogledu na pravi poti.

Takoj po letošnji skupščini smo poudarili, da vidimo izhod iz sedanje situacije za ozdravljenje razmer v preureditvi sedanjega sistema v udruženju samem in v preureditvi njene uprave.

Izven vsake debate je, da mora sedanja linija udruženja ostati in je treba ojačiti garancije za njen obstoj. V udruženju samem je treba uvesti direktni sistem, da bo kontakt med izvršno upravo in med sekcijami čim večji in čim intimnejši, na drugi strani pa je treba tudi povečati kontakt med vodstvi sekcij in sreskimi učiteljskimi društvi. Sedanji upravni odbori — pa bodisi glavni odbor ali upravni odbori sekcij — so se izkazali kot nezadostni v tem oziru, ker je bila premajhna prožnost za njih sklicanje in se seje niso mogle vršiti tako pogosto, kakor bi to zahteval interes dela. Iz tega razloga je izostala inicijativa, ki bi morala prihajati od sekcij napram centralni izvršni upravi in inicijativa, ki bi morala prihajati od sreskih društev napram vodstvu sekcij. Še bolj izoliran od glav-

nega odbora je pa ostajal glede informacij o položaju v udruženju izvršni odbor. V zadnjem času se je celo izkazalo, da je ostal izvršni odbor v načelnem naziranju predstavnik samega sebe, dočim so pravi predstavniki mišljenja učiteljskega ostali predsedniki sekcij. Tudi ta primer nas uči in nam daje direktive za nujne izpremembe v pogledu ustroja naše organizacije.

Jasno je, da v takem položaju, ako nima izvršni odbor predsednikov sekcij za sabo, ne more dati nikakih garancij niti za vzdržanje nacionalne linije med večino učiteljskega, niti v pogledu konstruktivnega soudejevanja večine učiteljskega pri aktualnih vprašanjih šolstva in narodne prosvete, niti v pogledu mirnega in dostojanstvenega poteka skupščin ter vzdržanja avtoritete na teh skupščinah. Iz tega nujno sledi, da je treba vrhovno in odločujočo oblast v udruženju prenesti iz sedanjega izvršnega odbora na predsedniški odbor, ki bi ga tvorili predsedniki vseh sekcij z eksekutivo v Beogradu. Taka korporacija bi dala polno in najširšo garancijo, da se bo vzdržala v udruženju dosedanja nacionalna linija, da bo učiteljsko konstruktivno sodelovalo pri ureditvi šolstva in prosvete tudi s privatno inicijativo in da bodo učiteljske skupščine imele polno avtoriteto pri učiteljskemu. Razume se, da v tem primeru ne potrebujemo v Beogradu izvršnega odbora v sedanji obliki, temveč le eksekutivo, obstoječo iz predsednika, podpredsednika, tajnika in urednika stanovskega glasila, ki bo izvrševala voljo in naloge skupščin in predsedniškega odbora. Prepričani smo, da bi nam dvomesečne seje takega predsedniškega odbora, ki bi morale biti dobro pripravljene, prinesle več uspehov, kakor vse dosedanje delo seje glavnega odbora in delo, ki ga je upravljal dosedanji izvršni odbor. Prepričani pa smo tudi, da bi bile žrtve v gmotnem oziru, ki bi bile le nezatno večje od sedanjih, plodnosnejše naložene, kakor denar, ki smo ga do

sedaj trosili za upravne posle organizacijskih instanc v našem udruženju.

Isto tako je nujno potreben večji kontakt med vodstvom sekcij in sreskimi učiteljskimi društvi. Sedanji upravni odbori te funkcije niso mogli vršiti, kakor bi bilo potrebno in mnoga mesporazumljenja so nastajala pri sreskih društvih samo zaradi premalega kontakta med sreskimi društvi in vodstvom sekcij. Iz tega razloga bi bilo treba pri sekcijah izvesti reformo uprave v tem zmislu, da bi se mesto sedanjih upravnih odborov sekcij sklicevali predsedniški zbori, ki bi obstojali iz predsednikov vseh sreskih društev in iz sekcijske eksekutive. Ta naj bi obstojala samo iz predsednika, podpredsednika, tajnika in eventualno blagajnika ter naj bi nadomeščala sedanje upravne odbore sekcij. Gotovo je, ako bi se ti predsedniški zbori sekcij sestajali vsaj trikrat pred šolskim letom, da bi nastopile v našem udruženju tudi v sekcijah kmalu vse druge razmere, kakor so sedaj. Ta predsedniški odbor je že dobro izprakticiran v dravski banovini, kjer se je ta institucija prav dobro obnesla.

Druge sankcije, ki so bile predlagane za odpravo nedostatkov v našem udruženju in v svrhu moralnega dviga poedincev in celote so že znane. Vsebuje jih skupščinski poslovnik za naše skupščine in zborovanja ter pravilnik za stanovska razsodišča. Obzlatovati je le, da tudi v tem pogledu izgublamo čas in nimamo onega zmisla za te zadeve, kakor ga iste zaslužio.

Čas je že, da se enkrat konsolidirajo razmere in pridemo do resnega stvarnega dela v udruženju ter do potrebnega miru, ki je predpogoj za uspešno delo. V tem oziru nam ne smejo biti nobene žrtve prevlekle in nas ne smejo motiti pomisleki, ki so samo momentane značaja. Večina učiteljskega je danes trdno odločena, da nastopi odločno proti vsakemu izigravanju interesov udruženja iz lokalnih ali osebnih razlogov.

Ne redukcije — ampak nova nameščenja

V poslednjih letih se vedno pojavlja o priliki proračunske debate bojazen pred redukcijami. Priznati moramo, predvsem ako gledamo stalno naraščajoče število brezposelne mlade inteligence, da je ponekod redukcija nujno potrebna in to v korist onih, ki že več let čakajo na namestitev, ki že leta preživljajo brez zaslužka in propadajo v brezdelju. Nikake redukcije pa ne bi moglo prenesti osnovno šolstvo, ker je pač ravno tu potrebno, da se število učiteljskega poveča.

Ako bi hoteli zadostiti samo najnujnejšim potrebam našega osnovnega šolstva, bi morali namestiti vse absolvente učiteljskih šol, ki sedaj čakajo na službo. Toda ravno v osnovnih šolah, ki predstavljajo za narod največjo in najvažnejšo prosvetno institucijo, ne bi smelo biti nikoli pomanjkanja učnih moči, marveč bi se moralo ravno tu stremeti za modernizacijo in stalnim naglim napredkom.

Od uedinjenja dalje moremo zabeležiti prav lep napredek in je porast osnovnega šolstva razviden iz naslednjih števil:

Leta 1919. je bilo v naši državi 7.465 šolskih poslopij, a leta 1930. jih je bilo že 8.797. Leta 1919. je posečalo osnovne šole 967.000 učencev a v letu 1933/34. že 1.262.000. V letu 1919. smo imeli 17.719 učiteljev(-ic) a danes jih je že 24.612.

Poleg drugih ustanov občuti pritisk krize tudi naše šolstvo. Vendar je danes opažati, da so merodajni krogi prepričani, da je ravno osnovna šola ona ustanova, ki ne prenese nikakih redukcij proračuna, marveč se mora skrbeti, da se s povišanjem proračunskih postavk za osnovno šolo poveča tudi delo za narodno izobraževanje, da se nudi narodu ono izobrazbo, ki mu je res nujno potrebna. To razvidimo iz besed g. prosvetnega ministra Dr. Ilije Šumenkovića, ki je v proračunski debati rekel:

»Osnovno šolstvo je imelo za l. 1933/34. po proračunu 514.000.000 Din. Ako se odšteje od te vsote 28.5 milijona Din kredita, ki je bil namenjen za meščanske šole, tedaj vidimo, da je ostalo za osnovno šolstvo v tem letu le 485 milj. Din. V sedanjem proračunu je predvidenih za osnovno šolstvo 503,5 milj. Din, kar pomenja, da so krediti za osnovno šolstvo v letošnjem proračunu povečani za 17,5 milijonov Din. Meščanske šole imajo v letošnjem proračunu posebno postavko v znesku od 28,5 Milj. Din, ki je ločena od proračuna za osnovno šolstvo.

Gotovo bo presežek v letošnjem proračunu namenjen predvsem za nameščenja novih učiteljev(-ic). Da se sedaj resno misli na nameščenje učiteljskih abiturientov in abiturientk povzemamo povsem jasno iz debate v parlamentu. — Na vprašanje kaj je z učiteljskimi namestitvami je odgovoril prosvetni minister naslednje:

»Vedel sem, da me boste vprašali kaj je z učiteljskimi namestitvami? Gospoda, na to vprašanje ste dobili prvi odgovor v poobla-

stilih, ki jih daje finančni zakon kraljevski vladi in v komentarjih s katerimi je finančni odbor opremil ta pooblastila. Naj Vam citiram te komentarje:

Finančni odbor se nadeja, da bo z omejenimi predpisi (tu so mišljena pooblastila, ki ste jih dali kraljevski vladi) rešeno važno vprašanje, tako v pogledu administracije, kakor tudi v pogledu državnih izdatkov. Znižanje števila osebja je možno, ampak povsem jasno je, da bo v nekaterih resorih število osebja še povečano. To zadeva predvsem tudi prosvetno ministrstvo.

Ravno v pogledu potrebe nameščenja abiturientov z ozirom na potrebe osnovnega šolstva je ugotovil g. prosvetni minister v svojem ekspezeju naslednje:

Časopis „Mlada Jugoslavija“ kot tedensko delo v višji narodni šoli

Prispevek k debati o uporabnosti mladinskega časopisa.

»Šola ne bodi izolirana od življenja in ne stoji ob strani življenju, nego bodi kos pristnega življenja in blizu temu življenju!« (Dr. Gogala: »Obča metodika«, str. 196 (SSM 1934).)

Zvezati šolo z življenjem — to je iskrena želja vseh onih, ki vidijo v mladinskem časopisu važno sredstvo za izobrazbeno in vzgojno oblikovanje slovenske mladine. Kajti še le v zvezi z realnim življenjskim dogajanjem bo v učilnicah zavel duh prave sodobnosti, ki zavrača »kulturne dobrine«, postavljene na pečena tla, in zračne gradove, ki se zrušijo, čim stopi mladina v istinito življenje... Čitanke, učbeniki in vsa sentimentalna beletristika nam danes ne morejo zadostovati, če hočemo — v skladu s sodobno pedagogiko — najti žive odnose med otrokom in življenjem!

Dober decenij »šolske reforme« imamo za seboj, mnogo smo govorili o šoli življenjske bližine, o strnitvi šolskega dela z življenjem samim, kljub temu še vedno straši širok naš domovine duh izoliranih predmetov, duh stare didaktične teorije, duh neživljenjskega »strokovništva«. Kdorkoli je prelomil s preteklostjo, je občutil vrzel, ki ne dopušča, da bi se uveljavil docela princip življenjske bližine. Manjkala so sredstva za podvig resničnega življenja v sfere oporišč in praktičnih izhodišč celotnega šolskega dela.

Po zaslugi vsega učiteljskega se je posrečila akcija za poizkusno izdajanje mladinskega časopisa — prvega mladinskega časopisa v Jugoslaviji sploh. V uredniškem odboru smo — kljub nepredvidnim zaprekam — šli z veseljem na delo, da ustvarimo vsaj skromno sliko naših prizadevanj. Priznati moram, da se nam v sled »raznih težkoč ni posrečilo pokazati ideala! Sicer to tudi ni bil naš namen,

»Osnovno šolstvo je eminentna državna funkcija in ravno v tem pogledu ni današnje stanje niti najmanj zadovoljivo. V naših osnovnih šolah je približno 1.200 razredov, ki nimajo svojega učitelja. Razredi so prazni, imamo tudi občine kjer ni niti enega učitelja, daširavno so mnoge občine z lastnimi sredstvi, brez državne pomoči, sezidale šole. Sedaj imajo šolska poslopja a nimajo učiteljev. Tako stanje povzroča skrbi in treba bo najti izhod. Na drugi strani pa leži v min. prosvete 1.700 prošenj, absolventov učiteljskih šol, ki čakajo na svoje namestitve. (Pripominjam, da bo dovršilo letos še približno 1.300 kandidatov učiteljske šole.) Ti mladi ljudje nestrno čakajo, da pojdejo na deželo in da se posvetijo poklicu, za katerega so se pripravljali. Te nove namestitve bodo povečale število osebja v tem resoru. Slična je situacija tudi pri drugih ministrstvih. Jasno je, da se morajo v administraciji izvesti gotove spremembe z ozirom na socialne in ekonomske momente, kakor tudi na kvalifikacijo in je zaradi tega bila vnešena odredba v čl. 48. predloga fin. zakona, katere namen je, da to vprašanje reši.«

Uvideva se potreba nameščenj nele v ministrstvu, marveč je večina govornikov, ki so govorili v parlamentu k prosvetnemu proračunu poudarjalo, da je potreba osnovne šole potreba naroda. Vsi so resno razmišljali, kako dobiti možnosti za namestitve novega, za našo osnovno šolo tako potrebnega, učiteljskega. Navajamo tu le primer narodnega poslanca g. dr. Bogdana Vidovića, ki je izjavil:

»Potrebno je, da vzgojimo nove nacionalne jugoslovanske državljane, tipe jugoslovanskega človeka. Pričnimo pri sebi in ustvarimo najprej nacionalno-jugoslovansko prerojeno parlamentarce. Radi tega predlagam, da mi, narodni poslanci, od svojih prejemkov žrtvuemo po 50 Din dnevno. Začnimo pri sebi in dajmo dober vzgled. Upam, da bodo temu vzgledu sledili tudi naši tovariši iz senata in od prvega aprila imamo sigurno nameščenih toliko učiteljev, kolikor je poslancev in senatorjev.«

Ako bo ta predlog sprejet, tedaj bo lahko nameščenih samo iz tega denarja približno štiristo novih učiteljev(-ic). Priznati moramo, da je g. dr. Vidović pokazal najlepši primer, kako naj skrbe narodni zastopniki za potrebe šole — za potrebe naroda.

Naša osnovna šola ne more prenesti nobenih redukcij, marveč je nujno potrebno, da se zviša število učiteljskega. To dejstvo, so spoznali sedaj tudi merodajni krogi in zato smemo upati, da osnovnega šolstva ne bodo v bodoče z redukcijami doleteli nikoli pretresljaji in bodo tudi brezposelni abiturienti stopili v krog kulture našega naroda in prišli do izvrševanja poklica, za katerega so se s tako vneto pripravljali.

Učitelji, ki nam je procvit našega osnovnega šolstva nad vse, smo prepričani, da smemo mirno pričakovati tudi v bodoče le ukrepe, ki bodo brez redukcij služili samo napredku našega šolstva.

ampak smo hoteli pred vsem poslati v slovenske učilnice pozdrav nove poti v pomlad — impulz za novo delo...

Naj bi bil odziv tovarišev(-ic) prav tako iskren, kakor so iskrena prizadevanja onih, ki jim je časopis življenjsko vprašanje naše šole!

Moja naloga je, da kot sourednik in šolnik — stoječ sredi razrednega dela — pokažem, je li poizkusna številka »Mlade Jugoslavije« mogla ustreči željam in potrebam šole. Stoji li ta prva številka v službi življenja in šole? Ali se da časopis porabiti samo kot šolsko čtivo ali morda celo kot življenjsko oporišče ali praktično težišče vsega šolskega dela v preteklem tednu? Je li poizkusna številka dokazala svojo uporabnost v šoli?

To so vprašanja, ki bodo odločilna v razpravi za prisvojitve ali odklonitev časopisa. Zato naj jim zaenkrat posvetim le praktični temelj lastnih izkustev v 5. šolskem letu t. j. v I. razredu višje narodne šole! Obsirnejša razglabljanja naj sledijo pozneje!

Omeniti moram, da so moji dečki bili idejno že pripravljani na mladinski časopis. Saj so ga nestrno pričakovali že od lanskega leta, ko sem jim pokazal češki »Mlady svet« (kar sem opisal v »Učit. tovarišu«). Vendar sem jih pustil v negotovosti, dokler se ni pred tednom uresničil letošnji sen!

Ves načrt dnevnega dela je bil takoj razveljavljen. »Naš rod« je stopil docela v ozadje in lotili smo se časopisa... Docela spontano! Priroda in človek — to sta komponenti one življenjske dinamike, ki razredni zajednici narekuje snov od tedna do tedna, že od I. razreda dalje. Zato ni čuda, če mladina spontano sega po vsem, kar bi utegnulo razširiti njeno duševno obzorje. Aktivnejši so